

Євдокія СТАРОДИНОВА

ЖИТТЯ, ЯКЕ НАЛЕЖАЛО ТЕАТРУ

Валеріян Ревуцький. Віра Левицька. Життя і сцена – Торонто-Нью-Йорк: Об'єднання українських письменників "Слово", 1998. – 269 с.

Останнім часом шанувальникам українського театру відкрилось багато нових сторінок в його історії. Ми дістали можливість пізнати життя та творчість велетів української сцени, які працювали в еміграції. Вони є славою і гордістю нашого народу, але про більшість із них нічого не знали.

Одна з праць Валеріяна Ревуцького, відомого театрознавця української діаспори, професора університету Британської Колумбії, академіка Академії мистецтв України, присвячена творчості талановитої артистки Віри Левицької. Поціновувачі театру мають тепер змогу збагнути й оцінити роль, що її відіграла Віра Левицька в утвердженні українського театру. Десятками років її ім'я цілковито замовчувалось в Україні. У передмові до монографії В. Ревуцький зазначає: "[...] про діяльність Віри Левицької нічого не згадувалось у радянській пресі, тому що вона опинилась на еміграції. Було тільки декілька рецензій в місцевих часописах Львова в 1939-1940 рр. Її імені не подано в гаслі "Український драматичний театр ім. Лесі Українки" (другий наклад УРЕ, том II, 1984, с.466)" [1].

Автор книги поставив собі за мету висвітлити постать Віри Левицької та визначити її місце в історії національного театру і виконав для цього надзвичайно велику і копітку працю. Він упорядкував архів В. Левицької, детально вивчив її сценічний шлях, дослідив творчість артистки у складі труп різних театрів: у 30-х роках у мандрівних театрах ім. Садовського, "Заграва", ім. І. Котляревського, у 40-х роках – Львівському оперному театрі, Ансамблі українських акторів у Німеччині, а в 50-70-х роках – Ансамблі українських акторів США. І хоча постать В. Левицької посідає в книзі центральне місце, ми водночас одержуємо також ґрунтовну і широку інформацію про історію творення та шляхи розвитку професійного українського театру як

ВАЛЕРІЯН РЕВУЦЬКИЙ

ВІРА ЛЕВИЦЬКА

ЖИТТЯ І СЦЕНА

ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ "СЛОВО"
ТОРОНТО — НЬЮ-ЙОРК 1998

на теренах України, так і в діаспорі. Сам автор так охарактеризував постать В.Левицької: "Є люди, що лише користають з праці біля театру, і є люди, що народжені бути в ньому. До останніх належить і Віра Левицька. Вона не мала ні спеціальної театральної освіти, ні середовища, що сприяло б її любові до театру. Школою її була сама сцена" (с.13).

В. Ревуцький докладно аналізує широкий творчий діапазон акторки, яка, крім драматичного таланту, мала ще й добрі вокальні дані, завдяки яким вона без жодних труднощів опанувати складні партії в оперетах. Автор прискіпливо розглядає чи не кожен її роль, створені на сцені образи і характери.

Особливе місце в творчому житті Віри Левицької займав театр "Заграва" під керівництвом Володимира Блавацького, з яким вона працювала в різний час упродовж майже двадцятьох років і якого завжди вважала своїм найбільшим учителем. До "Заграви" Віру Левицьку у 1935 р. було прийнято відразу. Голос, темперамент, виразні зовнішні дані сприяли її успіху. Про атмосферу, що панувала в театрі "Заграва", В. Левицька писала: "Заграва - це великий театр. Ми всі жили як у дружній родині. Не було жодних непорозумінь, сварок, ні зависти, ворожнечі, пліток"(с.35). Перша її роль у цьому театрі – Ірена в комедії Габора Дрегелі "Гарно пошитий фрак". Далі була

вистава “Земля” за новелами Василя Стефаника. Вона зіграла також ролі Раїни в історичних картинах “Дума про Нечая” Гр. Лужницького, Ольги в “Землі обітованій” О. Олеса (про трагічну долю родини письменника Антона Крушельницького), Галі у п’єсі М. Старицького “Ой не ходи, Грицю”, Марії Магдаліни в “Голготі” Гр. Лужницького, княжни Варвари Репніної у драмі “Тарас Шевченко” Зенона Тарнавського та ін. Трирічне перебування Віри Левицької в “Заграві” зробило з неї, як пише В. Ревуцький, видатну акторку, що завжди виступала з незмінним успіхом у різноплановому репертуарі.

Після “Заграви” творча співпраця з режисером В. Блавацьким продовжилась для В. Левицької у Львівському оперному театрі в роки Другої світової війни, а пізніше – за кордоном у Німеччині та США. Для нинішнього читача в Україні сторінки книги В. Ревуцького, що стосуються діяльності українського театру в еміграції та роботи в ньому В. Левицької, невідомі і тому мабуть, особливо цікаві. Автор відкриває зовсім не знаний нам світ зі скрупульозною точністю і розумінням побутових і мистецьких ситуацій, описує життя та проблеми українців у діаспорі. Зрештою, упродовж усього дослідження ми зримо бачимо й особу самого автора – науковця, історика театру і водночас тонкого критика, знавця сценічного мистецтва, а також майстра слова.

Роль Ісмени у п’єсі “Антигона” Ж. Ануя була останньою, над якою артистка працювала з В. Блавацьким. Її роботи після смерті В. Блавацького 1953 р. були здійснені у співпраці з режисером В. Шашаровським. Проте на еміграції В. Левицька не могла повністю віддати себе театрові. Актори-емігранти, щоб вижити, змушені були ще працювати й на інших роботах. Вимоглива до себе, під тиском обставин вона покинула сцену.

Тільки 1959 р., коли українці в Нью-Йорку відзначали 250-річчя від дня смерті гетьмана Івана Мазепи, артистка вийшла на кін у ролі Марії Іскри у виставі “Гетьман Іван Мазепа” за п’єсою Г. Меріям-Лужницького.

Минуло ще 11 років, і вона разом із колишніми акторами театру “Заграда” й Львівського оперного театру (режисер В. Шашаровський) знову тріумфально виконала головну роль у трагедії “Медея” Жана Ануя в “Театрі у п’ятиці”.

Вистава викликала небувале захоплення і численні відгуки у пресі. “Я грала Медею-надлюдину усім своїм еством, – писала про свою роботу над роллю В. Левицька, – це була імпульсивна праця впродовж трьох місяців, і я відчула врешті ту стихію героїні, в яку я немов перевтілилась” (с. 140). Успіх “Медей” був надзвичайний не тільки серед українських емігрантів. Планувалося турне по США і Європі, але воно не відбулося. Режисер В. Шашаровський вирішив ввести у виставу групу

аматорів, що складалася з його учнів. Таке поєднання професіоналів-“загравістів” з аматорами, як засвідчує автор дослідження, знижувало мистецький рівень вистави і, по суті, припинило її існування. Трагічна роль Медей стала вершиною акторської кар’єри В. Левицької.

Автор книги переконливо доводить, що Віра Левицька справді велика й універсальна акторка. У всіх своїх ролях – героїчних, комічних, драматичних, інженю – вона завжди була природною й органічною, завжди творила образи талановито і неповторно.

Книгу суттєво доповнюють спогади Віри Левицької (“Найдорощим дітям”), які вона починає словами: “Нашому рідному українському театрові я віддала своє життя; з ним зв’язане все моє буття. Я жила його radoщами і бідами, успіхами і невдачами. Йому віддала всі свої сили, всі стремління і мрії.” (с. 169).

Книга Валеріяна Ревуцького має напрочуд гарне поліграфічне виконання. Численні світлини збагачують враження від змістовної розповіді про життя й сценічну творчість артистки.

Сьогодні Віра Левицька живе у Філадельфії і цього року відсвяткувала своє вісімдесятип’ятиліття. Національна спілка театральних діячів України заснувала премію її імені. На сторінках п’ятитомної історії українського театру, яку створює Академія мистецтв України, ім’я цієї видатної артистки посяде гідне місце. Великою мірою цьому сприяла книга В. Ревуцького “Віра Левицька. Життя і сцена”.

Віра Левицька

1. Ревуцький В. Віра Левицька. Життя і сцена – Торонто-Нью-Йорк: Об’єднання українських письменників “Слово”, 1998. – С. 13. Далі, посилаючись на це видання, після цитати подаватимемо у круглих дужках сторінку.

Сцена з вистави “Медея” Ж. Ануя, 1970 р.

